



Justitiedepartementet

Enheten för Immaterialrätt och Transporträtt

Rådets möte för rättsliga och inrikes frågor (RIF) den 5-6 oktober 2006

Dagordningspunkt 13

Ändrat förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om straffrättsliga åtgärder till skydd för immateriella rättigheter

Dokument: KOM (2006) 168 slutlig

Tidigare dokument: KOM (2005) 276, Fakta-PM Justitiedepartementet 2005/06 FPM 26

Bakgrund

Syftet med direktivförslaget är att detta skall bidra till att stärka skyddet mot intrång i immateriella rättigheter som sker uppsåtligen i kommersiell omfattning. Denna typ av verksamhet som ofta rör sig om varumärkesförfalskning och piratkopiering är omfattande inom EU.

Det nuvarande direktivförslaget presenterades i maj 2006 och ersatte två tidigare förslag på området som utgjordes av dels ett förslag till direktiv, dels ett förslag till rambeslut. Skälet till att kommissionen drog tillbaka de två ursprungliga förslagen och istället presenterade regleringen i ett direktivförslag är att kommissionen anser att det följer av EG-domstolens avgörande den 13 september 2005 i C-176/03, den s.k. miljödomen, att de nu föreslagna åtgärderna omfattas av EG-fördraget och därför skall läggas som ett direktivförslag och inte till någon del som ett förslag till rambeslut. I sak innebär direktivförslaget mycket få ändringar jämfört med de först presenterade förslagen.

Genom miljödomen ogiltigförklarade EG-domstolen rådets rambeslut 2003/80/RIF om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser, eftersom det innebär ett intrång i gemenskapens behörighet på miljöområdet. Domstolen slog fast att straffrätten och bestämmelserna

om brottmålsförfarandet i princip inte omfattas av gemenskapens behörighet, men uttalade samtidigt att detta inte hindrar straffrättslig reglering inom ramen för första pelaren om den är absolut nödvändig för att säkerställa effektiviteten i den gemensamt antagna miljöregleringen.

Kommissionen menar att miljödomen är överförbar på andra politikområden i EG-fördraget. Kommissionen tycks även mena att domen öppnar för all form av straffrättslig reglering i förstapelarinstrument om förutsättningarna i avgörandet föreligger.

I princip samtliga medlemsstater, däribland Sverige, är negativt inställda till kommissionens tolkning av miljödomen och anser att denna leder för långt. Bl.a. ifrågasätts att det finns straffrättslig gemenskapskompetens på det immaterialrättsliga området, detaljregleringen av förslaget samt möjligheten att låta ett eventuellt direktiv även omfatta rättigheter som inte harmoniserats materiellt inom gemenskapen. Vidare ifrågasätter vissa MS nödvändigheten av de föreslagna åtgärderna.

Kommissionen har den 8 december 2005 väckt en ogiltighetstalan mot rådet och yrkat att EG-domstolen skall ogiltigförklara rambeslutet om fartygsföreningar eftersom detta, enligt kommissionens uppfattning, rätteligen borde ha antagits inom ramen för EG-fördraget (mål 440/06). Målet kan förväntas få stor betydelse för den fortsatta utvecklingen vad gäller gränsdragningen mellan den första och tredje pelaren. Det kommer bl.a. att behandla huruvida resonemanget i miljödomen är applicerbart på andra politikområden i EG-fördraget och vilken typ av straffrättslig reglering som kan tas in i förstapelarinstrument. Sverige har i likhet med det stora flertalet medlemsstater valt att intervensera i målet.

Under det österrikiska ordförandeskapet påbörjades en genomgång i sak av de ursprungliga förslagen. Denna ägde rum under förutsättning att kompetensfrågorna lämnades för senare överväganden. Arbetsgruppen har kommit fram till att det inte är möjligt att gå vidare med förhandlingarna utan ett ställningstagande till de kompetensrättsliga frågorna. Ordförandeskapet har nu, i syfte att få politisk vägledning, ställt tre frågor till rådet. Dessa kan sammanfattas enligt följande.

- 1) Finns det ett behov av ytterligare straffrättsliga åtgärder på immaterialrättsområdet?
- 2) Ska utgången i EG-domstolens mål 440/06 om ogiltigförklarande av rambeslutet om fartygsföreningar inväntas innan förhandlingarna fortsätter?
- 3) Om förhandlingsarbetet skall fortsätta nu, vilket tillämpningsområde bör förslaget då ha?

Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 95 EG har återopats. Bestämmelsen hänvisar till beslutsförfarandet i artikel 251 EG. Rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet och Europaparlamentet har medbeslutanderätt.

Svensk ståndpunkt

När det gäller ordförandeskapets frågor kan det konstateras att fråga nr två är den väsentliga för svenskt vidkommande. De övriga frågorna är i detta skede sekundära.

Sverige anser att det i och för sig är angeläget att vidta åtgärder för att motverka intrång i immateriella rättigheter och ser därför positivt på förslag om harmonisering eller tillnärmning av straffrättsliga åtgärder.

Miljödomen väcker många frågor. Tolkningen av domen och dess konsekvenser är långtifrån klar. Huvudprincipen är fortfarande att bestämmelser om straffrätt och brottmålsförfarandet inte omfattas av EG-fördragets behörighet utan bör regleras genom tredjepelarinstrument. Varje undantag från denna i fördragen fastlagda huvudprincip bör tolkas restriktivt. Frågan om domen är applicerbar på andra politikområden måste därför bedömas från fall till fall.

Sverige gör bedömningen att miljödomen inte är direkt överförbar på det immaterialrättsliga området och motsätter sig därför att det nuvarande förslaget antas i den form det presenterats. Sverige har en mängd synpunkter på förslaget i sak. Flera av dessa är dock beroende av på vilken rättslig grund förslagen antas.

Sverige anser som en konsekvens av vad som nu sagts att förhandlingarna skall invänta EG-domstolens avgörande i målet om fartygsföreningens rambeslutet. De grundläggande frågorna om gränsdragningen för den EG-rättsliga kompetensen på straffrättsområdet kommer där att prövas av domstolen. Det är inte rimligt att föregripa domstolens bedömning av dessa frågor.

Om regleringen skulle antas i enlighet med det nuvarande förslaget i form av ett direktiv under den första pelaren, vilket Sverige i och för sig inte samtycker till, bör tillämpningsområdet inskränkas till att omfatta immateriella rättigheter som harmoniserats materiellt inom gemenskapen.

Europaparlamentets inställning

Europaparlamentet har inte avgett något yttrande i frågan.

Förslaget

Direktivförslaget innehåller bestämmelser om bl.a. krav på kriminalisering av vissa immaterialrättsintrång, krav på att vissa straffrättsliga påföljder skall kunna utdömas (böter och frihetsberövande straff) samt krav på att medlemsstaterna skall införa en rad andra påföljder att tillämpas i lämpliga fall. Direktivförslaget innehåller nu även de bestämmelser som tidigare låg i förslaget till rambeslut. Dessa rör bl.a. straffnivåer, utökade möjligheter till förverkande, gemensamma utredningsgrupper och förbud för åtalsangivelse som förutsättning för inledande av förundersökning och väckande av åtal.

Gällande svenska regler och förslagets effekter på dessa

Om det nu liggande förslaget skulle bli verklighet skulle det krävas ändringar i svensk lagstiftning i en mängd hänseenden. Bl.a. skulle en generell straffskärpning bli nödvändig liksom en ändring av våra åtalsprövningsregler. Vidare innehåller förslaget i sin nuvarande lydelse en rad påföljder som inte existerar i svensk lagstiftning.

Ekonomiska konsekvenser

Några säkra slutsatser kan inte dras i denna del. Eventuellt kan en ändring av åtalsprövningsreglerna få budgetära konsekvenser för rättsväsendet då antalet utredningar eventuellt kan komma att öka. Eftersom direktivet och rambeslutet endast är avsedda att ta sikte på allvarliga fall av intrång får dock risken för detta bedömas som liten. Eventuella merkostnader på EU- och statsbudgeten skall finansieras inom befintliga anslagsramar.